ShiftSweden
impact innovation

2026:6

Platsbaserad ansats - Europan

Ett samarbete mellan Europan Sverige och ShiftSweden under 2025

Författare:
Carolina Wikström, Polina Sandström

Projektrapport, Platsbaserad ansats - Europan
Adress: Drottninggatan 33, 111 51 Stockholm

Webbadress: www.shiftsweden.se

Författare: Carolina Wikström, Polina Sandström
Datum: 2026-05-05

Åsikter och slutsatser i rapporten är författarnas egna

Förord

Denna rapport sammanfattar samarbetet mellan ShiftSweden och Europan Sverige under 2025. Inom ramen för samarbetet har två workshops genomförts med fokus på erfarenhetsutbyte, kunskapsutveckling och gemensam reflektion kring hållbar stadsutveckling. Arbetet har tagit sin utgångspunkt i både tidigare Europanprocesser och den pågående tävlingsomgången Europan 18.

Syftet har varit att undersöka hur tävlingsplattformen Europan kan bidra till ShiftSwedens mål om fossilfria, resursmedvetna och tillgängliga livsmiljöer, med särskilt fokus på platsutveckling, mobilitet och återbruk. Rapporten redovisar genomförandet av workshoparna, de huvudsakliga diskussionerna samt de viktigaste insikterna från samarbetet.

Innehåll

1 Samarbetets syfte 6
2 Genomförande av workshops 7
2.1 Workshop 1 7
2.1.1 Grupp A 8
2.1.2 Grupp B 10
2.1.3 Grupp C 12
2.1.4 Grupp D 14
2.1.5 Sammanfattning och reflektioner 15
2.2 Workshop 2 18
2.2.1 Eslöv 18
2.2.2 Karlstad 20
2.2.3 Malmö 23
2.2.4 Uppsala 24
2.2.5 Sammanfattning och reflektioner 27
3 Insikter 29

Sammanfattning

Samarbetet mellan Europan Sverige och ShiftSweden under 2025 har syftat till att utforska hur Europans tävlingsplattform kan bidra till utvecklingen av hållbara, resursmedvetna och attraktiva livsmiljöer. Arbetet har genomförts genom två workshops med kommunrepresentanter, tidigare Europanvinnare och aktörer inom stadsbyggnad och samhällsbyggnad.

Den första workshopen fokuserade på erfarenheter från tidigare Europanprocesser och identifierade faktorer som påverkar genomförbarhet, platsens kvaliteter och samverkan. Den andra workshopen tog avstamp i Europan 18 och analyserade aktuella tävlingsplatser med särskilt fokus på mobilitet och återbruk. Metoden har varit dialogbaserad och platsorienterad, där deltagarna gemensamt har undersökt hur tävlingsförslag kan utvecklas i relation till lokala förutsättningar och långsiktiga hållbarhetsmål. Resultaten visar att starka visioner, tidig samverkan mellan aktörer och småskaliga initiala insatser kan fungera som katalysatorer för genomförande.

En viktig slutsats är att en arkitekttävling som Europan kan fungera som en relevant form för kunskapsutveckling och test av strategier i linje med ShiftSwedens mål, där tävlingsprocessen bidrar till att koppla samman platser med idéutveckling, implementering och systemomställning.

1 Samarbetets syfte

Samarbetet mellan Europan Sverige och ShiftSweden under 2025 har möjliggjort erfarenhetsutbyte och gemensam utforskning av hur arkitektur, stadsbyggnad och tävlingsprocesser kan bidra i omställningen till mer hållbara och resursmedvetna livsmiljöer. Centralt för ShiftSweden har varit att utforska hur programmets platsbaserade ansats kan utvecklas.

En viktig utgångspunkt har varit att Europan kan erbjuda metoder för hur nya idéer prövas, diskuteras och relateras till konkreta platser och kommunala utvecklingsprocesser. Genom samarbetet har ShiftSwedens perspektiv på hållbar mobilitet, återbruk och systemomställning kunnat sättas i dialog med Europans fokus på tävlingsförslag, platsutveckling och implementering.

Syftet har varit dubbelt: dels att dra lärdomar från tidigare Europanprocesser och deras genomförande, dels att undersöka hur pågående tävlingsplatser inom Europan 18 kan analyseras och utvecklas i relation till ShiftSwedens mål.

Arbetet har därmed gynnat nätverksbyggande mellan kommuner, arkitekter, tävlande och andra aktörer verksamma inom stadsbyggnad och samhällsbyggnad. Genom dialog har samarbetet bidragit till att synliggöra kopplingar mellan tävling, forskning och praktik, samt till att identifiera möjligheter för fortsatt samverkan kring innovativa och genomförbara strategier för hållbar stadsutveckling.

2 Genomförande av workshops

Inom ramen för samarbetet under 2025 har två workshops genomförts. Den första workshopen fokuserade på tidigare genomförda Europan-tävlingar samt tillhörande processer och implementeringar, med syfte att dra lärdomar från dessa erfarenheter. Den andra workshopen tog avstamp i pågående tävlingsomgång (Europan 18) och fokuserade på analys av aktuella tävlingstomter.

Båda workshoparna har fungerat som utforskande forum för att undersöka hur stadsutvecklingsförslag kan tolkas och utvecklas utifrån ShiftSwedens perspektiv, med särskilt fokus på hållbar mobilitet och återbruk. En central utgångspunkt i arbetet har varit en platsbaserad ansats, där varje plats specifika förutsättningar har stått i centrum för diskussion och analys.

2.1 Workshop 1

Workshop 1 genomfördes den 14 mars 2025 kl. 10:00–12:30 i Statens konstråds lokaler i Stockholm. Deltagarna bestod av inbjudna representanter från kommuner samt tidigare Europan-vinnare, vilket skapade en bred bas av erfarenheter från både planering, tävlingssammanhang och genomförandeprocesser.

Workshopen inleddes med en presentation av ShiftSwedens arbete. Huvuddelen av workshopen bestod av strukturerade gruppdiskussioner med fokus på erfarenhetsutbyte och idégenerering. Diskussionerna tog avstamp i lärdomar från tidigare Europan-tävlingar och tillhörande implementeringsprojekt, och kretsade kring möjligheter, hinder och framgångsfaktorer i arbetet med att vidareutveckla tävlingsförslag till genomförbara projekt. Ett särskilt fokus låg på hur en platsbaserad ansats kan bidra till innovation, samt hur aspekter som hållbar mobilitet, återbruk och resurseffektivitet kan integreras i stadsutvecklingsprocesser.

Diskussionerna organiserades i tre tematiska delar:

- **”The Place”** – behandlade vad som kännetecknar en trivsam och välfungerande plats respektive en otrygg eller ohälsosam miljö, med utgångspunkt i deltagarnas egna erfarenheter och upplevelser (diskussion 1).

- **”The Catalyst”** – fokuserade på vilka faktorer som är avgörande för att ett stadsutvecklingsförslag ska kunna gå från idé till genomförande, samt vilka initiala steg som kan fungera som startpunkt i processen (diskussion 2).

- **”The Synergies”** – berörde vilka synergier mellan olika aktörer och sektorer som är centrala för att uppnå långsiktiga och positiva resultat i stadsutvecklingsprojekt (diskussion 3).

Sammanfattningsvis skapade Workshop 1 en plattform för kunskapsutbyte och gemensam reflektion, där deltagarna kunde identifiera både utmaningar och möjligheter kopplade till implementering av innovativa stadsutvecklingsidéer i praktiken. Detta arbete utgjorde en viktig grund för de vidare analyserna av respektive workshopgrupps resultat.

2.1.1 Grupp A

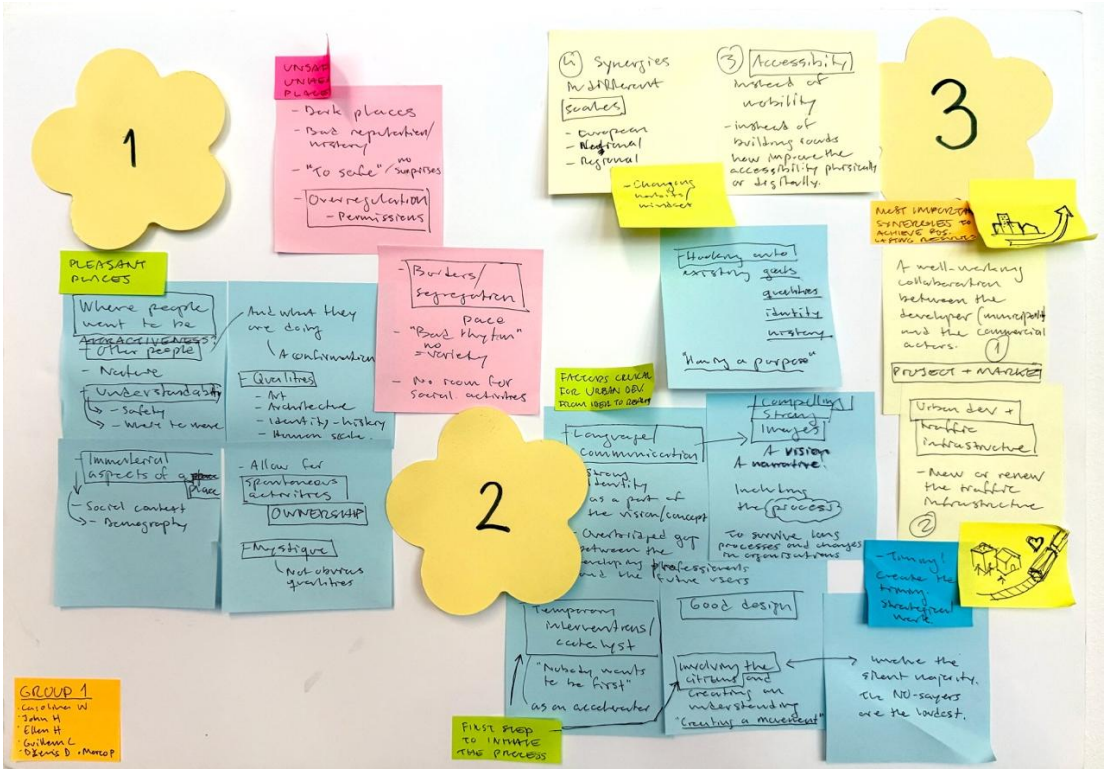

Bild 1 Workshopmaterial Grupp A

Deltagare: Carolina Wikström, Europan, John Hultén, ShiftSweden, Lotta Mossum, Statens konstråd, Ellen Hällebrand Trafikverket, Piteå E17, Guillem Colomer, vinnare Rimbo E17 (med på länk), Dženis Džihic, vinnare Enköping E15, Marco Pusterla, vinnare Lerum E10

Diskussion 1: Diskussionen visade att en trivsam och välfungerande plats ofta beskrivs som en miljö där människor vill vara och stanna kvar. Närhet till natur och inslag av grönska lyftes som viktiga kvaliteter, liksom en tydlig struktur och begriplighet i den byggda miljön, vilket bidrar till trygghet och orienterbarhet. Även immateriella aspekter betonades, såsom social kontext, demografiska förutsättningar och platsens identitet. Kvaliteter kopplade till arkitektur, konst och historia ansågs bidra till en känsla av sammanhang och tillhörighet, särskilt när de relaterar till en mänsklig skala.

Möjligheten till spontana aktiviteter framhölls som central, liksom förekomsten av variation och inslag av det oväntade, vilket kan skapa nyfikenhet och bidra till att platsen upplevs som levande.

En otrygg eller ohälsosam miljö beskrevs bland annat som en plats som upplevs överreglerad eller alltför kontrollerad, där krav och restriktioner begränsar spontanitet och användning. Även fysiska och sociala gränser, liksom segregation, identifierades som faktorer som kan skapa otrygghet och minska upplevelsen av tillgänglighet och inkludering.

Diskussion 2: Diskussionen visade att en stark berättelse och en tydlig vision är avgörande för att ett stadsutvecklingsförslag ska kunna få genomslag och utvecklas vidare mot genomförande. Övertygande visualiseringar och starka bilder lyftes som viktiga verktyg för att kommunicera en möjlig framtid och skapa förståelse och engagemang hos olika aktörer. Symboler och tydliga gestaltningsidéer kan bidra till att konkretisera komplexa utvecklingsprocesser och fungera som gemensamma referenspunkter i dialogen mellan berörda parter.

Vidare framhölls betydelsen av tillfälliga interventioner och aktiviteter som ett sätt att involvera medborgare och skapa intresse för en plats i ett tidigt skede. Genom mindre, initiala insatser kan en utvecklingsprocess testas, synliggöras och gradvis förankras, vilket kan bidra till att skapa momentum och stärka förutsättningarna för ett långsiktigt genomförande.

Diskussion 3: Diskussionen belyste vikten av att skapa synergier mellan olika aktörer och sektorer för att möjliggöra långsiktigt hållbara utvecklingsprocesser. Ett centralt tema var kopplingen mellan projektutveckling och marknad, där samarbete mellan offentliga och privata aktörer ansågs avgörande för att säkerställa genomförbarhet och kontinuitet över tid. Vidare lyftes relationen mellan stadsutveckling och trafikinfrastruktur som en viktig aspekt, där samordning mellan planering av bebyggelse och mobilitetssystem kan bidra till mer sammanhängande och funktionella miljöer.

Diskussionen berörde även perspektivförskjutningen från mobilitet till tillgänglighet, där fokus ligger på människors möjlighet att nå viktiga funktioner och målpunkter snarare än enbart på transportlösningar i sig. Slutligen betonades betydelsen av att arbeta med synergier i flera skalor samtidigt, från lokal nivå till regional, nationell och europeisk nivå, eftersom utvecklingsprocesser ofta påverkas av strukturer och beslut som sträcker sig bortom den enskilda platsen.

2.1.2 Grupp B

Deltagare: Christer Larsson, Europan, Emma Sheperdson, ShiftSweden, Giacomo Gallo, vinnare Piteå E17, Mattias Lidén Trafikverket, Piteå E17, Klara Wahlstedt, vinnare Västerås E16, Yasaman Ghanavi, Enköping kommun, Enköping E15

Diskussion 1: Diskussionen visade att offentliga rum spelar en central roll i skapandet av trivsamma och välfungerande platser. Trygga och attraktiva offentliga miljöer, både inomhus och utomhus, lyftes som viktiga för att stödja social interaktion och vardagligt liv. Tillgängliga offentliga byggnader och strategier för att förbättra mikroklimatet, exempelvis genom utformning som möjliggör användning av utemiljöer under längre delar av året, ansågs bidra till mer levande och inkluderande miljöer.

Blandade funktioner framhölls som en viktig kvalitet, där en variation av verksamheter och användningar kan bidra till aktivitet under större delar av dygnet. Flera deltagare betonade betydelsen av den mänskliga skalan och möjligheten att skala upp småskaliga kvaliteter i större stadsstrukturer. Att stärka gatans roll som socialt rum lyftes också som centralt, exempelvis genom gångvänliga miljöer som uppmuntrar människor att röra sig till fots, aktivera offentliga rum och skapa en tydligare relation mellan inne och ute.

Vidare framkom att en dynamik mellan olika rumsliga kvaliteter kan bidra till att göra platser mer intressanta och användbara. Variation mellan natur och bebyggelse, mellan mer ordnade och mer informella miljöer, samt mellan ljusa och mer slutna rum kan skapa rikare upplevelser och möjliggöra olika typer av aktiviteter och användning över tid.

Diskussion 2: Diskussionen visade att katalysatorer för platsutveckling ofta kan initieras genom småskaliga och stegvisa insatser. Att börja i liten skala lyftes som en strategi för att pröva idéer, skapa engagemang och bygga kunskap om platsens förutsättningar innan mer omfattande investeringar genomförs. Tillfälliga aktiveringar kan bidra till att synliggöra möjligheter, stärka platsens identitet och skapa en gemensam riktning för den fortsatta utvecklingen. Offentlig konst framhölls som ett exempel på en sådan insats, där konstnärliga uttryck kan bidra till att formulera berättelser om platsen och stödja en identitetsskapande process.

Diskussionen berörde även Europan som process och möjligheten att utveckla tävlingsformatet genom att arbeta i flera faser. En stegvis struktur kan skapa bättre förutsättningar för kontinuitet mellan idéutveckling och genomförande, samt möjliggöra en fördjupad dialog mellan tävlande, kommuner och andra berörda aktörer över tid. Detta kan bidra till att stärka kopplingen mellan tävlingsförslag och implementering.

Diskussion 3: Diskussionen betonade vikten av att etablera partnerskap med lokala ekonomier som en central del av en hållbar utvecklingsprocess. Samverkan mellan privata och offentliga aktörer lyftes som avgörande för att skapa förutsättningar för långsiktig genomförbarhet och förankring. Genom att involvera aktörer på flera skalnivåer, från lokala verksamheter till regionala och nationella organisationer, kan olika kompetenser och resurser mobiliseras i utvecklingen av platsen. Ett sådant arbetssätt kan bidra till att stärka kopplingen mellan lokala initiativ och bredare strukturella förutsättningar, samt skapa mer robusta och inkluderande utvecklingsprocesser över tid.

Bild 2 Workshopmaterial Grupp B

2.1.3 Grupp C

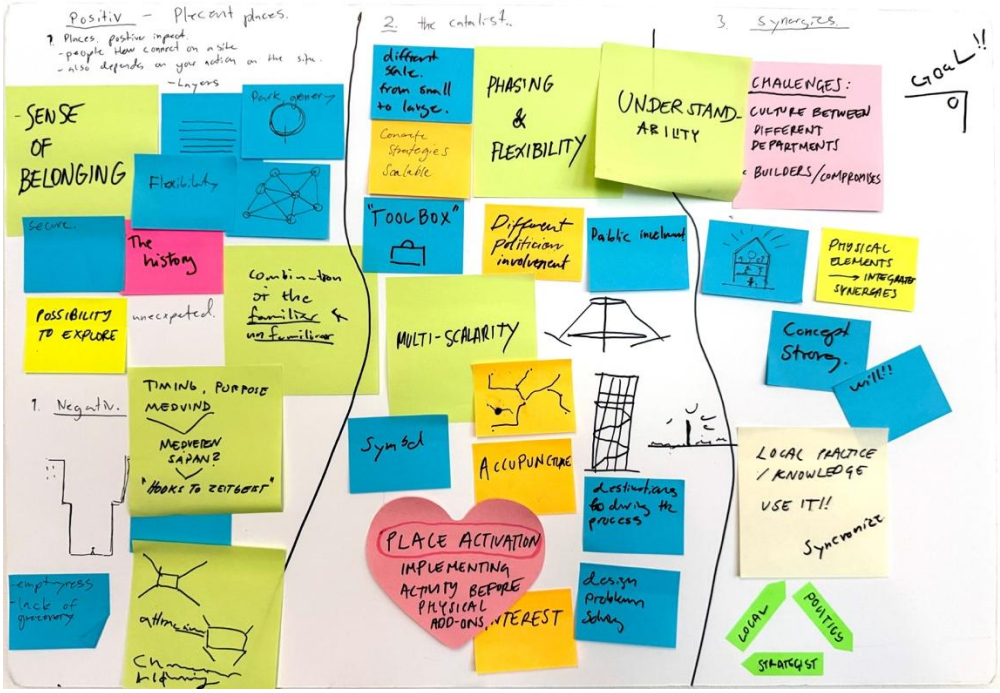

Bild 3 Workshopmaterial Grupp C

Deltagare: Polina Sandström, Europan, Elias Arnestrand, ShiftSweden, Jacopo Feslikenian, vinnare Piteå E17, Mats Andersson, vinnare Västerås E16, Isabell Eklund, Enköping kommun, Enköping E15, Staffan Svensson, vinnare Enköping E15, Florian Steiner, Piteå kommun, Piteå E17.

Diskussion 1: Diskussionen visade att möjligheten att utforska och upptäcka nya aspekter av en miljö är en viktig kvalitet i en trivsam och välfungerande plats. En kombination av bekanta och mer oväntade inslag kan skapa variation och bidra till att väcka nyfikenhet, vilket i sin tur kan stärka platsens attraktivitet över tid. Flexibilitet lyftes som en central egenskap, där miljöer som kan anpassas till förändrade behov och olika typer av användning upplevs som mer robusta och inkluderande. Vidare betonades betydelsen av en känsla av tillhörighet, där kopplingar till platsens historia och sammanhang kan bidra till identitet och kontinuitet. När människor upplever att en plats har en förankring i lokala berättelser och erfarenheter kan det stärka relationen mellan individ och miljö och bidra till en mer meningsfull och långsiktig användning av platsen.

En otrygg eller ohälsosam miljö beskrevs bland annat som en plats som upplevs övergiven eller tom, där brist på aktivitet och närvaro kan bidra till en känsla av osäkerhet. Avsaknad av grönska lyftes som en faktor som kan förstärka upplevelsen av en hård och mindre inbjudande miljö. Det framkom även att en alltför stor kontrast mellan den byggda miljön och den mänskliga skalan kan påverka hur en plats uppfattas, där alltför storskaliga eller svåröverblickbara strukturer kan minska känslan av trygghet och tillhörighet.

Diskussion 2: Diskussionen visade att platsutveckling kan stärkas genom ett arbetssätt som kombinerar faser och flexibilitet, där åtgärder kan initieras i mindre skala samtidigt som en långsiktig utvecklingsriktning formuleras. Genom att arbeta parallellt över olika skalnivåer kan idéer prövas, justeras och gradvis integreras i en större planeringsprocess. Ett sådant förhållningssätt möjliggör samtidig implementering av mindre insatser och utveckling av mer övergripande strategier.

Vidare lyftes betydelsen av småskaliga och symboliska projekt som en form av strategisk akupunktur. En byggnad, en visuell identitet eller en annan tydlig symbol kan fungera som en ikon för platsen och bidra till att kommunicera en riktning för den framtida utvecklingen. Ett sådant projekt kan fungera som ett första steg i en större omvandlingsprocess och bidra till att skapa uppmärksamhet och engagemang.

Platsaktivering framhölls också som en viktig strategi, där aktiviteter och tillfälliga initiativ kan bidra till att skapa intresse och användning av platsen innan mer permanenta fysiska förändringar genomförs. Genom att etablera närvaro och engagemang i ett tidigt skede kan förutsättningarna för en långsiktigt hållbar utveckling stärkas.

Slutligen betonades behovet av en politisk verktygslåda bestående av strategier, riktlinjer och andra stödjande instrument som kan underlätta beslutsfattande och skapa kontinuitet i utvecklingsprocessen. Tydliga ramar och gemensamma utgångspunkter kan bidra till att olika aktörer arbetar i samma riktning över tid.

Diskussion 3: Diskussionen betonade vikten av stark samverkan mellan olika aktörer i utvecklingen av hållbara och långsiktigt genomförbara strategier. Fastighetsutvecklare, företagare, offentliga förvaltningar och andra berörda aktörer behöver samverka för att identifiera gemensamma utgångspunkter och mål för platsens utveckling. Det framhölls även att representanter från olika discipliner kan bidra med kompletterande perspektiv i tävlingsprocesser som Europan, vilket kan stärka kopplingen mellan idéutveckling och genomförande.

Vidare lyftes betydelsen av att ta tillvara lokal kunskap i planeringsprocessen. Genom att uppmärksamma och integrera lokala praktiker, produktionsformer, verksamheter och kompetenser kan stadsutvecklingsstrategier förankras i platsens befintliga förutsättningar. Ett sådant arbetssätt kan bidra till att stärka kontinuitet, relevans och långsiktig hållbarhet i utvecklingen av platsen.

2.1.4 Grupp D

Deltagare: Anders Johansson, Europan, Jessica Andersson, ShiftSweden, Marcus Steneröd, Statens konstråd, Emma Lindberg, vinnare Rimbo E17, Marcus Andersson, vinnare Västerås E16, Domagoj Lovas, Enköping kommun, Enköping E15

Diskussion 1: Diskussionen problematiserade vad som definierar en plats och hur dess gränser kan förstås. Frågan om vad som upplevs som trivsam visade sig vara beroende av målgrupp och individuella preferenser, exempelvis kopplat till ålder eller typ av aktivitet. Aktiviteter som sport, handel eller vistelse i offentliga miljöer kan uppfattas mycket olika beroende på personliga erfarenheter och behov. Det framkom även att en levande plats inte nödvändigtvis är detsamma som en trivsam plats, där exempel som Drottninggatan lyftes för att belysa hur hög aktivitet och intensitet inte alltid motsvarar upplevelsen av kvalitet eller välbefinnande. Sergels torg användes som referens till en situation där ambitioner om att skapa en attraktiv plats inte fullt ut motsvarat det upplevda resultatet.

Vidare betonades potentialen i att arbeta med en platsbaserad ansats där småskaliga initiativ och lösningar kan utvecklas och successivt skalas upp. Ett sådant arbetssätt ansågs bidra till en mer människocentrerad utvecklingsprocess där lokala behov och användningsmönster kan tas tillvara över tid.
En otrygg eller ohälsosam miljö beskrevs som en plats som upplevs överplanerad och där graden av styrning minskar möjligheten till anpassning och spontan användning. Avsaknaden av flexibilitet kan bidra till att platsen upplevs mindre levande och mindre relevant för olika grupper av användare.

Diskussion 2: Diskussionen visade att politisk förankring, tid och uthållighet är centrala förutsättningar för att stadsutvecklingsprocesser ska kunna genomföras och utvecklas över tid. Förmågan att engagera medborgare lyftes som avgörande, då delaktighet kan bidra till ett långsiktigt engagemang och en bredare förståelse för platsens utveckling. Att involvera lokala invånare och mobilisera nya målgrupper framhölls som viktigt för att tillföra fler perspektiv och skapa en mer inkluderande process, vilket kan stärka förutsättningarna för en levande och långsiktigt hållbar utveckling av platsen.

Diskussion 3: Diskussionen betonade betydelsen av att identifiera och ta tillvara platsens unikhet som en viktig utgångspunkt i utvecklingsprocessen. Relationsbyggande mellan olika aktörer lyftes som centralt, där närvaro, dialog och social planering kan bidra till att skapa kontinuitet även när åtgärder inte omedelbart tar fysisk form. Vidare framhölls vikten av att etablera synergier mellan aktörer i ett tidigt skede för att säkerställa en gemensam riktning över tid. Erfarenheter från Enköping visade att en planeringsstrategi som initialt utvecklades inom en mindre arbetsgrupp försvagades när processen skalades upp till en större organisation med flera agendor och incitament, vilket bidrog till att den ursprungliga visionen tappade momentum.

Bild 4 Workshopmaterial Grupp D

2.1.5 Sammanfattning och reflektioner

Diskussion 1: ”The Place”

Samtliga grupper betonade betydelsen av en mänsklig skala och en känsla av tillhörighet som centrala kvaliteter i en trivsam och levande plats. Miljöer upplevs som attraktiva när de är anpassade efter människors behov och när de rymmer spår av historia, identitet och socialt sammanhang. En sådan förankring kan bidra till kontinuitet och stärka relationen mellan plats och användare.

Flera grupper (A, B och C) lyfte vikten av variation i uttryck och miljö, exempelvis genom kontraster mellan vilt och välvårdat, ljust och mörkt, samt genom en kombination av bekanta och mer oväntade inslag. Denna typ av variation kan bidra till att skapa nyfikenhet och göra platsen mer intressant att utforska över tid.

Tre grupper (A, B och D) framhöll betydelsen av aktiva och spontana offentliga rum. När gator och platser används i vardagen och erbjuder möjligheter till vistelse och rörelse stärks upplevelsen av liv och närvaro. Särskilt betonades relationen mellan inne och ute, där tydliga kopplingar mellan byggnader och offentliga rum kan bidra till mer levande stadsmiljöer.

Två grupper (A och B) lyfte även vikten av tydlig struktur och tillgänglighet. När en plats är lätt att förstå och orientera sig i kan det bidra till en känsla av trygghet och öppenhet, vilket i sin tur kan öka användningen av platsen.

Grupp D reflekterade kring att upplevelsen av vad som är en trivsam plats är subjektiv och beroende av målgrupp. Det som upplevs som livfullt och attraktivt för vissa kan uppfattas som mindre tilltalande för andra. Drottninggatan lyftes som exempel på en plats som är intensivt använd men inte nödvändigtvis upplevs som trivsam av alla. Diskussionen berörde även hur begreppet plats kan tolkas olika beroende på perspektiv och sammanhang.

Diskussion 2: ”The Catalyst”

Samtliga grupper betonade betydelsen av en stark vision och en tydlig berättelse som grund för att stadsutvecklingsförslag ska kunna utvecklas mot genomförande. Symboler, visuella representationer och arkitektoniska uttryck kan fungera både som strategiska verktyg och som kommunikationsmedel genom att konkretisera en möjlig framtid och skapa engagemang hos olika aktörer. Grupperna A, B och C lyfte särskilt vikten av starka visuella uttryck och symboliska projekt som en första signal om förändring och som ett sätt att skapa riktning i processen.

Flera grupper (B, C och D) framhöll betydelsen av småskaliga och tillfälliga insatser som ett första steg i utvecklingen. Platsaktivering, konstnärliga initiativ och medborgardrivna aktiviteter lyftes som exempel på åtgärder som kan skapa intresse och synliggöra potentialen i en plats innan mer omfattande investeringar genomförs. Ett sådant arbetssätt kan bidra till att pröva idéer i mindre skala och successivt bygga upp kunskap och engagemang.

Grupperna C och D betonade även vikten av att involvera aktörer från olika sektorer i ett tidigt skede, såsom politiska företrädare, lokala verksamheter och medborgare. En bred förankring kan bidra till samsyn kring utvecklingsriktningen och minska risken för att projektets intentioner försvagas över tid. Tålamod, kontinuitet och tillgång till politiska verktyg, såsom riktlinjer och strategiska dokument, identifierades som viktiga förutsättningar för att upprätthålla en långsiktig riktning i processen.

Grupp B föreslog även att tävlingsformat som Europan skulle kunna utvecklas genom en struktur med flera faser. En sådan modell kan skapa bättre förutsättningar för kontinuitet mellan idéutveckling och genomförande samt möjliggöra en successiv fördjupning av dialogen mellan tävlande, kommuner och andra berörda aktörer.

Diskussion 3: ”The Synergies”

Samtliga grupper betonade vikten av ett tidigt och brett samarbete mellan olika aktörer, från fastighetsutvecklare och politiska företrädare till lokala företag och medborgare. Gemensamma mål, kontinuerlig dialog och närvaro i processen lyftes som avgörande för att säkerställa att visioner kan upprätthållas när fler aktörer involveras över tid. Grupp D hänvisade till erfarenheter från Enköping, där en planeringsstrategi tappade riktning när processen skalades upp utan tillräcklig samsyn mellan berörda aktörer, vilket bidrog till att den ursprungliga intentionen försvagades.

Grupp A betonade även betydelsen av att arbeta i flera skalor samtidigt, där lokala initiativ kan relateras till regionala, nationella och europeiska sammanhang. Ett sådant perspektiv kan bidra till att skapa större sammanhang och möjliggöra kunskapsutbyte mellan olika nivåer.

Grupperna B och C lyfte behovet av samverkan mellan offentliga och privata aktörer, samt vikten av att involvera lokala verksamheter och organisationer i utvecklingsprocessen. Grupp C framhöll särskilt betydelsen av att ta tillvara lokal kunskap och kompetens, där befintliga praktiker och erfarenheter kan bidra till mer relevanta och långsiktigt hållbara strategier i planeringsarbetet.

Övriga reflektioner

Det identifierades ett intresse från flera kommuner att vidareutveckla tidigare tävlingsförslag i linje med ShiftSwedens mål och tematiska fokus. Detta tyder på att ett fortsatt samarbete mellan Europan, ShiftSweden och inblandade kommuner kan bidra till en mer produktiv efterbearbetning av framtida tävlingsförslag.

Trots att deltagarna utgick från olika projekt, erfarenheter och geografiska kontexter framkom flera liknande slutsatser under slutpresentationerna. Detta indikerar att vissa frågeställningar och utmaningar återkommer i samtida stadsutveckling, särskilt i relation till genomförande, samverkan och platsens betydelse i omställningsprocesser.

Workshopgruppen bestod huvudsakligen av personer med bakgrund inom arkitektur och stadsbyggnad, vilket bidrog till ett gemensamt språk och liknande referensramar. Samtidigt kan detta ha påverkat vilka perspektiv som prioriterades, då diskussionerna i stor utsträckning fördes med begrepp som speglar idag rådande normer inom fältet.

Gruppsammansättningen, med representation från ShiftSweden, Europan, kommuner och tidigare Europanvinnare, skapade goda förutsättningar för erfarenhetsutbyte mellan olika roller i processen, från idéutveckling till genomförande. Samtidigt hade ytterligare perspektiv från andra sektorer eller kunskapsfält kunnat bidra till att ytterligare bredda diskussionen och stärka förståelsen av platsutveckling som en tvärsektoriell fråga.

2.2 Workshop 2

Workshop 2 genomfördes den 22 oktober 2025 kl. 14:00–17:00 i Gröna Studion på ArkDes i Stockholm. Deltagarna bestod av representanter från kommuner som medverkar i den pågående omgången av Europan 18, vilket möjliggjorde ett direkt erfarenhetsutbyte kopplat till aktuella tävlingsförutsättningar.

Workshopen inleddes med en introduktion av ShiftSweden och Europan och följdes av två workshopmoment uppdelade av en paus. Det första momentet fokuserade på mobilitet och det andra på återbruk. Deltagarna arbetade i grupper som roterade mellan tävlingstomterna, där varje grupp fick bidra med reflektioner och idéer för respektive plats. Kartor över tomterna användes som underlag, täckta med plastfilm som möjliggjorde löpande anteckningar och skisser direkt på materialet. Diskussionerna tog sin utgångspunkt i platsens specifika förutsättningar och hur dessa kan omsättas i mer hållbara och genomförbara strategier. Deltagarna bestod av kommunrepresentanter från Europan 18 tävlingsområdena i Eslöv, Karlstad, Malmö och Uppsala samt deltagare från ShiftSweden, Europan och Spacescape. Grupperna var sammansatta av representanter från kommunerna, Europan och ShiftSweden för att möjliggöra ett tvärsektoriellt erfarenhetsutbyte kring respektive tävlingsområde.

2.2.1 Eslöv

Workshopdiskussionerna visade att mobilitet och återbruk är centrala frågor för Eslövs utveckling, med tydliga kopplingar till platsens skala, pendlingsmönster, befintliga strukturer och aktörer.

Mobilitet

För mobilitet framkom att den höga andelen tung trafik och ett utbrett bilberoende utgör en central utmaning, samtidigt som stadens mindre skala innebär möjligheter till mer överblickbara och sammanhängande lösningar. Pendling lyftes som en viktig utgångspunkt, där kopplingar mellan bostäder och stationen behöver stärkas. Stationsläget identifierades som en central nod med potential för utveckling, exempelvis genom kombinerade resor och nya mobilitetslösningar såsom mindre självkörande shuttelbussar. Vidare framkom behovet av att stärka stråk mellan viktiga målpunkter, såsom mellan centrum och externa handelsområden (Jula), samt att hantera utspridda strukturer och rörelsemönster kopplade till dessa.

Återbruk

När det gäller återbruk framkom potentialen i att skapa en samlande plats eller nod som kan fungera som dragpunkt, exempelvis genom workshops, makerspaces och verksamheter riktade mot kreativa målgrupper. Befintliga byggnader identifierades som resurser för återbruk och framtida användning, samtidigt som behovet av kunskap och digitala lösningar lyftes som viktiga förutsättningar. Diskussionerna berörde även materialåterbruk, såsom tegel, samt återbruk kopplat till livsmedel, inklusive hantering av svinn och möjligheter för butiker eller system som tar tillvara överskott. Även lokala producenter och deras restflöden, exempelvis från livsmedelsproduktion, lyftes som en möjlig resurs i utvecklingen av cirkulära system (Felix).

Bild 5 Eslöv workshopmaterial frågeställning om mobilitet

Bild 6 Eslöv workshopmaterial frågeställning om återbruk

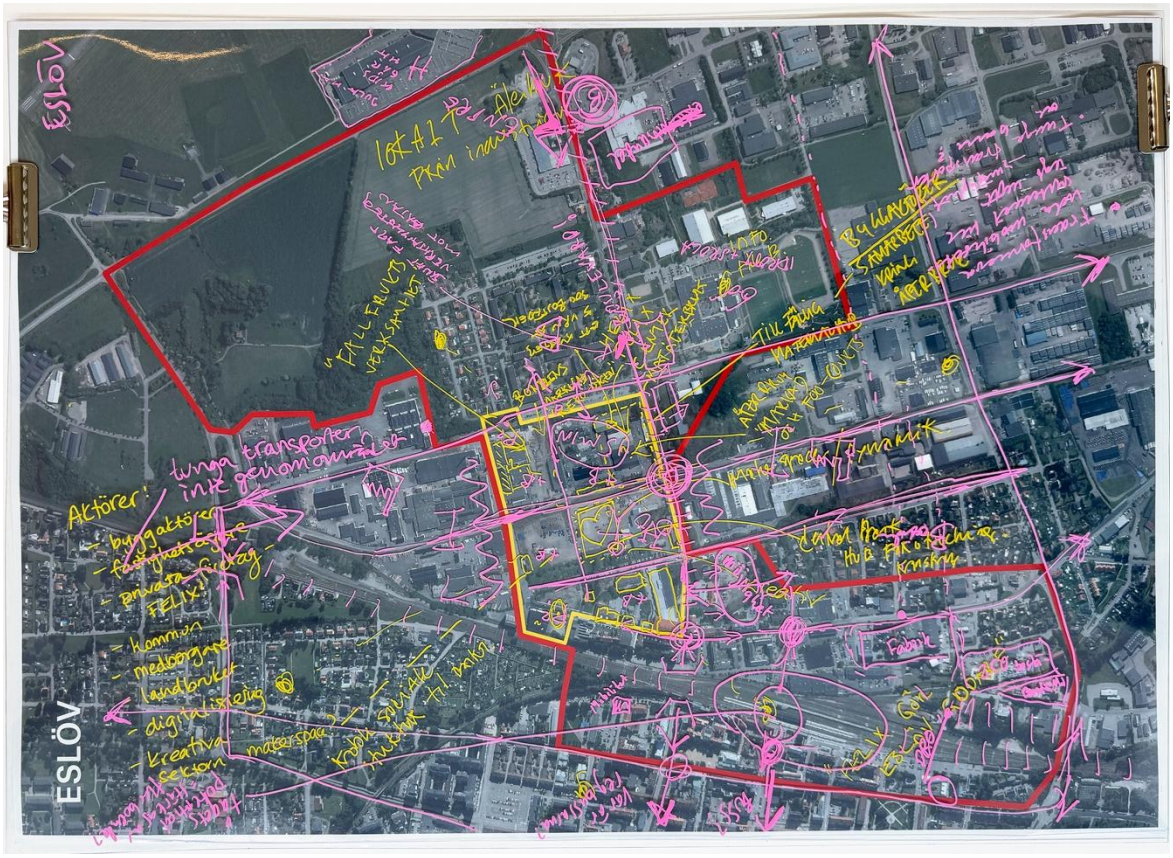

Bild 7 Eslöv workshopmaterial frågeställning om mobilitet och återbruk

2.2.2 Karlstad

Resultaten visar på att mobilitet och återbruk är centrala och delvis sammanlänkade frågor för platsens utveckling i Karlstad.

Mobilitet

För mobilitet framkom att skogen både utgjorde en kvalitet och en barriär. Det betonades att den komplexa aktörsbilden, med många fastighetsägare, försvårade samordning och gjorde mobilitetsfrågan särskilt utmanande och central. Vidare identifierades utmaningar kopplade till befintliga bilberoende strukturer och verksamheter med behov av lastning och transporter. Som möjlig lösning nämndes ett parkeringshus med lådcyklar, för att minska bilberoendet.

Återbruk

När det gäller återbruk framkom vikten av tidiga, tillfälliga insatser för att bygga en *identitet kring återbruk*, exempelvis genom platsaktivering i form av festivaler eller idrottsevenemang, samt kopplingar till områdets befintliga idrottsprofil. Befintliga second hand-verksamheter identifierades som möjliga aktörer att samarbeta med. Det betonades även potentialen i att omfamna platsens befintliga karaktär och arbeta med en "fulsnygg" estetik. Vidare lyftes utmaningar kopplade till ytor, logistik och hantering av material efter rivning. Slutligen framkom frågor kring behovet av blandstad, möjligheten att behålla verksamhetsområdet men göra det mer attraktivt, samt att platsen skulle kunna fungera som en testbädd.

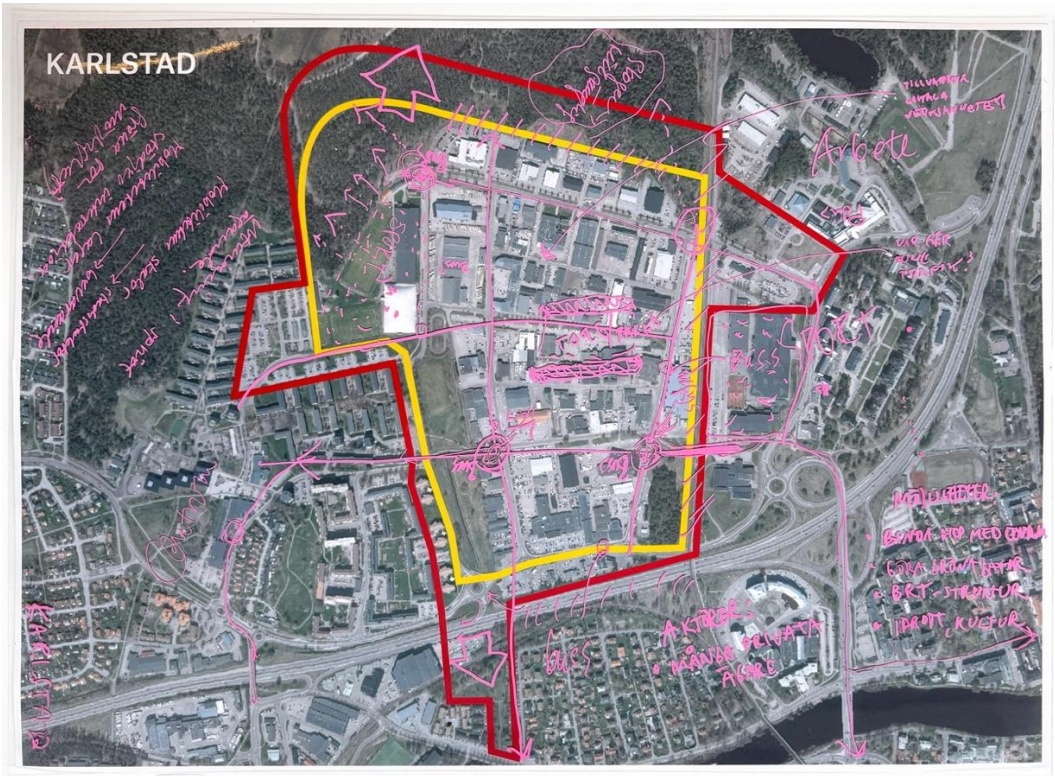

Bild 8 Karlstad workshopmaterial frågeställning om mobilitet

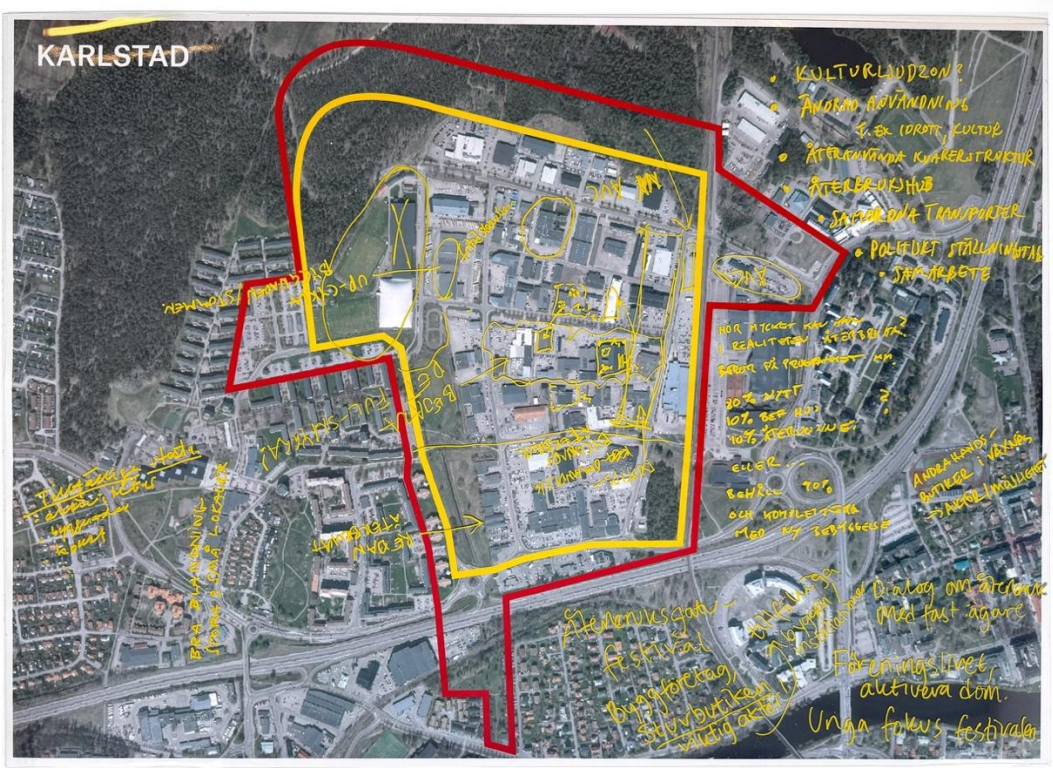

Bild 9 Karlstad workshopmaterial frågeställing om återbruk

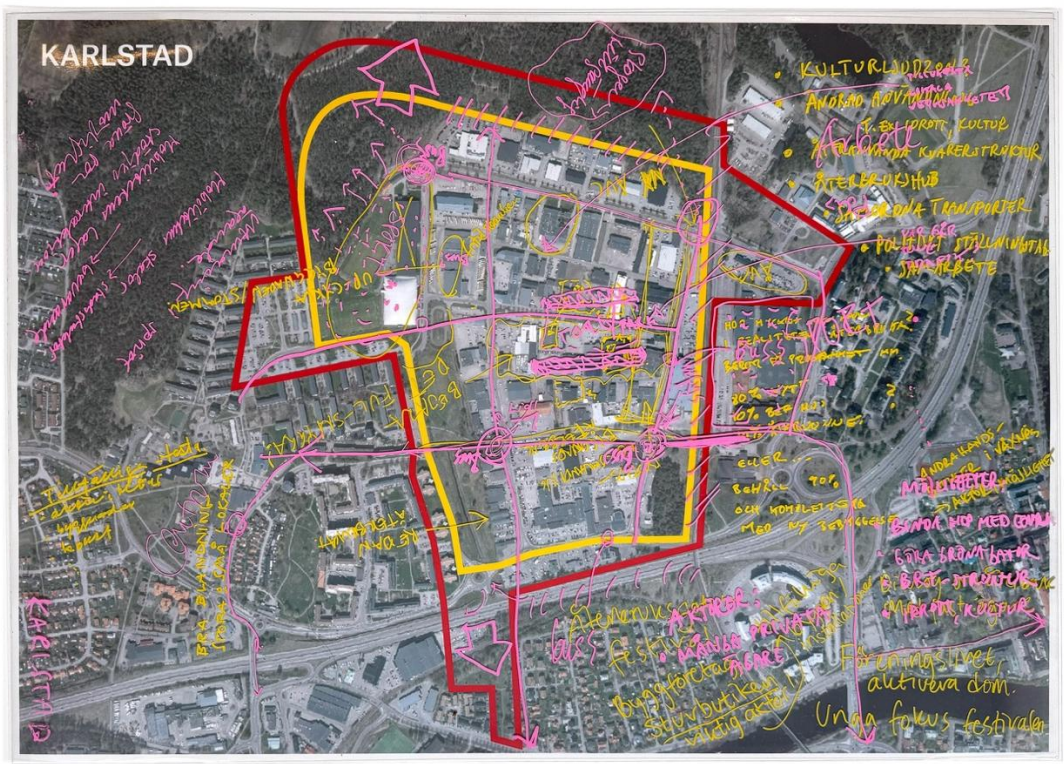

Bild 10 Karlstad workshopmaterial överlagring mobilitet och återbruk

2.2.3 Malmö

I samtalen framkom att mobilitet och återbruk i Hyllie präglas av storskaliga strukturer och starka målpunkter. Samtidigt lyftes potential i rumslighet, delningsekonomi och nya noder för att stärka platsens funktion och identitet.

Mobilitet

För mobilitet framkom att området präglas av stora målpunkter, såsom stationen i Hyllie och simhallen, vilket skapar stora flöden. Samtidigt lyftes barriärer som en central utmaning. Diskussionerna berörde spänningen mellan det storskaliga och det småskaliga, där kollektivtrafik och stora flöden inte alltid stödjer lokala samband. Det framkom även att flera tydligt definierade rumsligheter kan tas tillvara, och att gröna rum kan bidra till ökad tydlighet. En fråga var också om båda sidor behöver knytas samman, eller om en sida kan återstå som småskalig.

Återbruk

När det gäller återbruk framkom fokus på livsstil, delningsekonomi och hur delar av området kan bryggas samman. Embassy of Sharing lyftes som en relevant aktör. Även IKEA identifierades som en möjlig aktör kopplad till ett nytt återbrukscentrum, “Returia”, som diskuterades som en plats för återbruk i området. Samtidigt lyftes Emporia som en stark målpunkt präglad av konsumtion, vilket väckte frågan om hur en bättre balans mellan nykonsumtion och återbruk kan skapas, exempelvis genom en marknad för Returia. Diskussionerna berörde även materialflöden, såsom massor, massamordning och matjord, samt möjligheten att arbeta med mindre hubbar för byten och cirkulation.

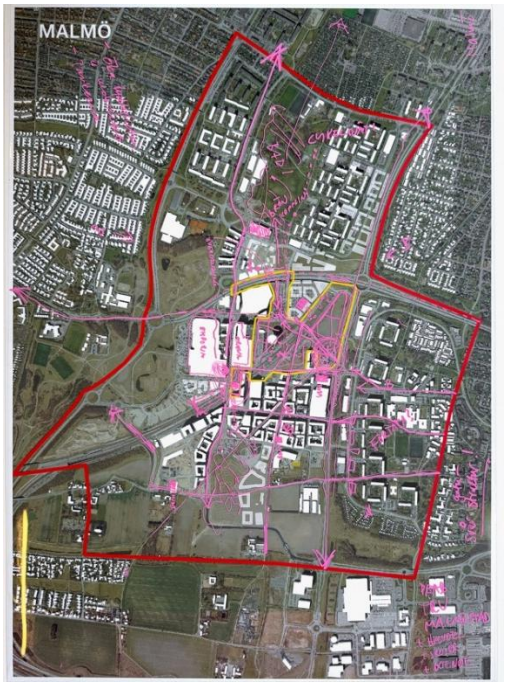

Bild 11 Malmö workshopmaterial frågeställning om mobilitet

Bild 12 Malmö workshopmaterial frågeställning om återbruk

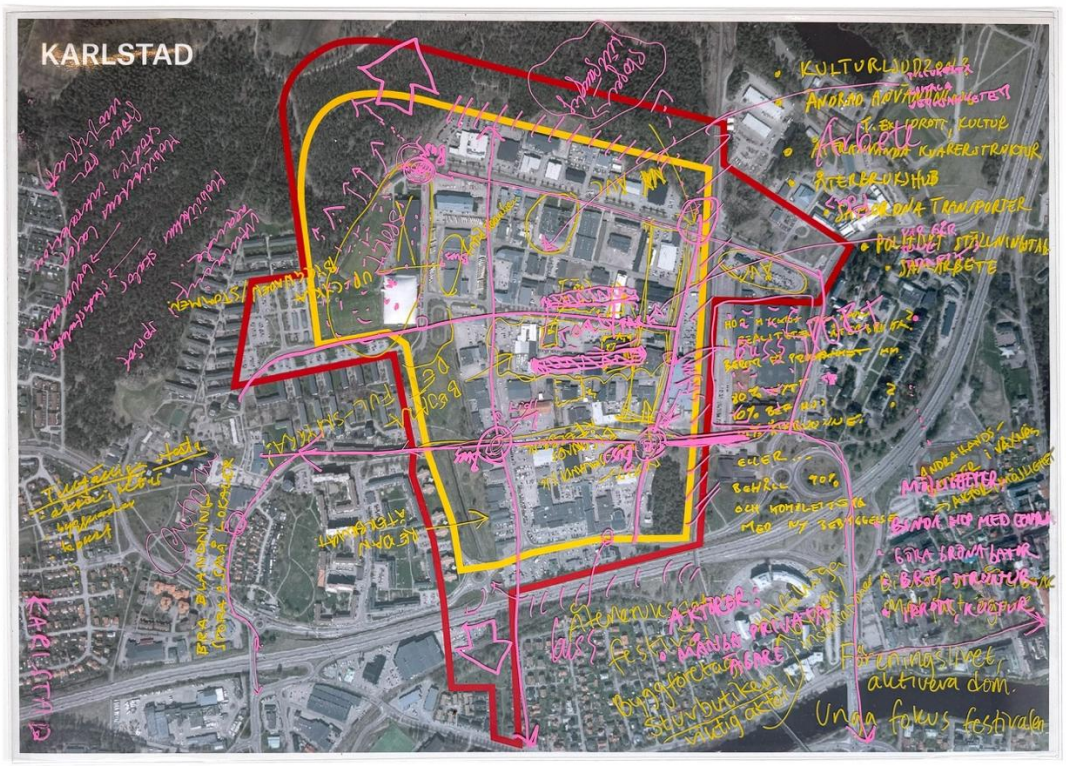

Bild 13 Malmö workshopmaterial överlagring mobilitet och återbruk

2.2.4 Uppsala

Diskussionerna visade att mobilitet och återbruk är viktiga frågor för utvecklingen av Gottsunda, med särskilt fokus på kopplingar, målgrupper och integration.

Mobilitet

För mobilitet framkom vikten av att förstå vilka aktörer som dras till området samt hur olika delar kan kopplas samman, bland annat i relation till topografi, centrum och möjlig omvandling av parkeringsytor. Vidare identifierades behovet av ett tydligt stråk genom området, särskilt för cyklister. Cykelns roll återkom, exempelvis i behovet av sammanhängande cykelbanor från ena sidan av området till den andra. Diskussionerna berörde även olika målgrupper, såsom studenter och olika generationer, samt kopplingar via kollektivtrafik till viktiga målpunkter som kultur och utbildning, liksom spänningen mellan tydliga huvudstråk och mer uppbrutna strukturer.

Återbruk

När det gäller återbruk framkom att frågan kan bidra till social integration, exempelvis genom verksamheter kopplade till hantverk och reparation i befintliga lokaler i Gottsunda centrum. Befintliga initiativ, såsom Återfiket, lyftes som exempel på hur återbruk kan fungera som social mötesplats. Diskussionerna berörde även återbruk kopplat till matproduktion och cirkulära flöden, samt behovet av drivande aktörer eller etablerade plattformar som kan skapa engagemang. Studenters behov kopplade till första boendet identifierades som en möjlig drivkraft för efterfrågan på återbrukade produkter och material. Vidare framkom potentialen i att utveckla mindre lokala hubbar för återbruk kan bidra till en mer resurseffektiv och socialt integrerad utveckling av området.

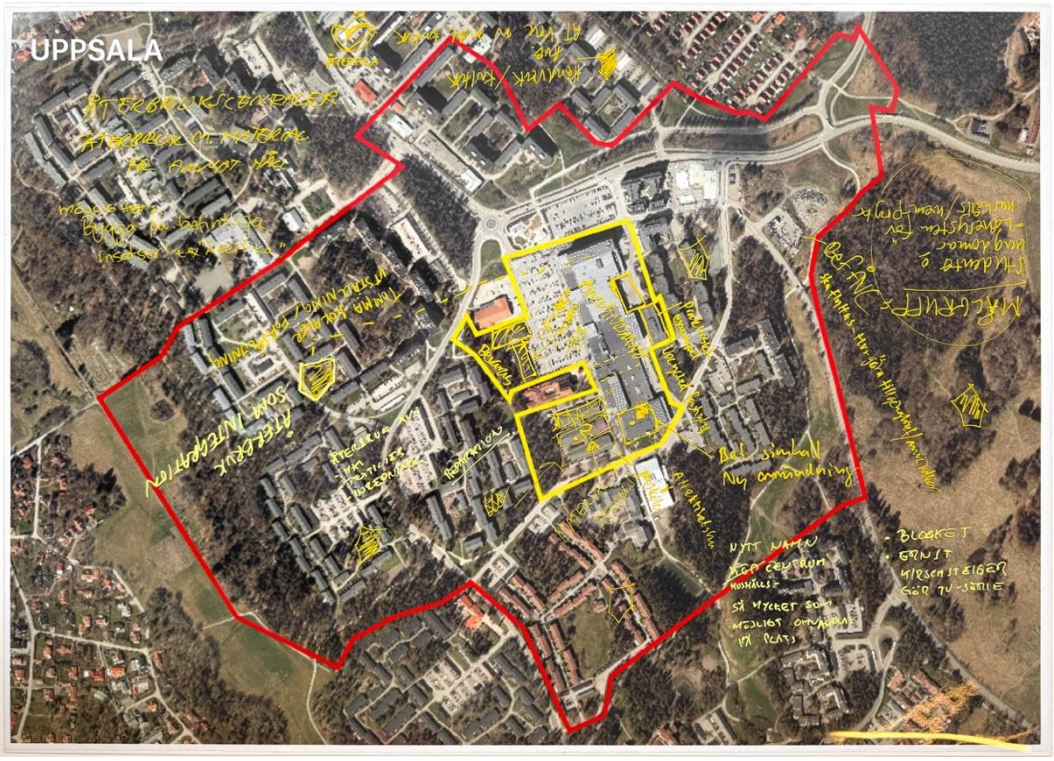

Bild 14 Uppsala workshopmaterial frågeställning om återbruk

Bild 15 Uppsala workshopmaterial frågeställning om mobilitet

Bild 16 Uppsala workshopmaterial frågeställning om mobilitet och återbruk

2.2.5 Sammanfattning och reflektioner

Workshop 2 visade att mobilitet och återbruk är nära sammanlänkade frågor i utvecklingen av de aktuella tävlingstomterna, men att de tar sig olika uttryck beroende på platsens skala, struktur, aktörer och befintliga resurser. Trots skillnader mellan Eslöv, Karlstad, Malmö och Uppsala framkom flera gemensamma teman i diskussionerna.

En central iakttagelse var att mobilitet inte enbart handlar om transporter och förflyttning, utan också om hur platser binds samman socialt, rumsligt och funktionellt. I samtliga fall betonades vikten av att identifiera tydliga stråk, målpunkter och kopplingar, liksom att förstå hur befintliga rörelsemönster påverkar platsens användning och framtida utvecklingsmöjligheter. Mobilitetsfrågan visade sig också vara starkt kopplad till platsens identitet, tillgänglighet och relationen mellan olika delar av staden.

Diskussionerna om återbruk visade samtidigt att frågan behöver förstås i en bredare mening än enbart materialåtervinning. Återbruk framträdde här också som en fråga om lokaler, verksamheter, sociala sammanhang, kunskap och befintliga flöden. I flera av grupperna lyftes behovet av samlande platser, lokala noder eller hubbar som kan stödja cirkulära processer och skapa synlighet kring återbruk i vardagen. Det blev också tydligt att återbruk kan fungera som en social och identitetsskapande resurs, särskilt när det kopplas till mötesplatser, lokalt engagemang och nya former av verksamhet.

En annan viktig reflektion är att de båda temana vinner på en platsbaserad ansats, även om mobilitetsfrågan är mer utmanande i enbart kommunal skala, då den ofta verkar över större geografiska områden än återbruk. Genom att utgå från varje plats specifika förutsättningar kunde diskussionerna röra sig mellan övergripande systemfrågor och konkreta lokala möjligheter. Det blev därmed möjligt att identifiera både målkonflikter och synergier, till exempel mellan storskaliga flöden och småskaliga kvaliteter, mellan befintliga verksamheter och nya användningar, eller mellan lokala initiativ och mer långsiktiga strategier.

Workshopformatet visade också värdet i att samla olika aktörer inom branschen vid ett och samma bord. Grupperna bestod av personer som arbetar med liknande frågor och ambitioner, men i olika sammanhang, såsom forskning, kommun och praktik. Detta gjorde det möjligt att synliggöra gemensamma problem som annars riskerar att behandlas var för sig. Samtalen visade att mobilitet och återbruk inte bör förstås som separata specialistområden, utan som delar av en större omställningsfråga där rumsliga, sociala, ekonomiska och organisatoriska dimensioner samverkar.

Sammantaget visar Workshop 2 att Europans tävlingstomter utgör ett bra ramverk för att testa ShiftSwedens idéer inom aktuella teman för deras innovationsprogram och utlysningar. Genom att relatera mobilitet och återbruk till varje plats specifika villkor skapades ett underlag för fortsatt kunskapsutveckling, både inom Europans arbete och i relation till ShiftSwedens program och långsiktiga mål.

3 Insikter

Samarbetet mellan ShiftSweden och Europan Sverige under 2025 har främst fungerat som ett forum för gemensam reflektion kring platsutveckling och hållbarhetsfrågor. Workshoparna har visat värdet av att diskutera mobilitet och återbruk i relation till konkreta platser, där lokala förutsättningar, aktörer och resurser påverkar vilka strategier som är möjliga.

En central insikt är att platsens specifika förutsättningar ofta har stor betydelse i diskussioner om hållbar omställning. I reflektionerna från tidigare projekt och i samtalen om Europan 18 framkom att frågor som mobilitet, återbruk, identitet och lokala resurser ofta förstås bäst i relation till den aktuella platsens sociala, rumsliga och materiella sammanhang. Workshoparna visade att faktorer som täthet, befintliga verksamheter, rörelsemönster, lokala resurser och aktörslandskap kan påverka vilka strategier som uppfattas som relevanta och möjliga att arbeta vidare med.

En andra insikt är att olika hållbarhetsfrågor har olika grad av konkretiserbarhet i ett tidigt skede. I workshoparna framkom att frågor kopplade till återbruk ofta var lättare att formulera i konkreta rumsliga och organisatoriska strategier, exempelvis genom identifiering av befintliga byggnader, lokala materialflöden eller möjliga noder för cirkulära verksamheter. Mobilitetsfrågan visade sig mer komplex att angripa, eftersom den är starkt beroende av större system, aktörssamverkan och strukturer som sträcker sig bortom den enskilda platsen. Samtidigt visade diskussionerna att mobilitet kan omformuleras genom en platsbaserad ansats där fokus flyttas från enbart transport till frågor om tillgänglighet, kopplingar mellan målpunkter och relationen mellan vardagliga rörelser och platsens identitet. Skillnaden mellan temana tydliggör behovet av metoder som kan hantera olika skalnivåer och tidshorisonter inom ett innovationsprogram.

En tredje insikt är att workshopformatet skapade ett värdefullt tillfälle för dialog mellan kommunrepresentanter kring gemensamma frågor och att formatet arkitekttävling kan vara ett kraftfullt och konkret verktyg för att koppla platser till systemutmaningar. I workshopformatet blev det möjligt att jämföra utmaningar och angreppssätt för flera tävlingsområden, särskilt kopplat till mobilitet och återbruk. Samtalen visade att många kommuner arbetar med liknande frågor, men ofta i separata processer. Diskussionerna visade också att mindre, konkreta initiativ ofta lyfts som möjliga första steg, till exempel tillfälliga aktiviteter, testmiljöer eller samarbete med lokala aktörer. Sådana insatser kan fungera som ett sätt att pröva idéer och skapa underlag för vidare utveckling.

Sammantaget visar samarbetet mellan ShiftSweden och Europan Sverige under 2025 att det varit relevant för båda parter. Genom workshoparna har ShiftSweden fått möjlighet att diskutera sina tematiska utgångspunkter tillsammans med kommunrepresentanter och relatera dessa till konkreta platser och aktuella planeringssituationer. Workshop 1 gav möjlighet att ta del av erfarenheter från tidigare projekt och reflektera kring faktorer som påverkar genomförande och platsutveckling, medan workshop 2 möjliggjorde diskussioner om mobilitet och återbruk med utgångspunkt i de aktuella tävlingsområdena i Eslöv, Karlstad, Malmö och Uppsala. För Europan har samarbetet samtidigt bidragit med ytterligare perspektiv på hur aktuella teman kan relateras till tävlingsområdena och kommunernas pågående arbete. Arbetet har därmed skapat ett gemensamt forum för erfarenhetsutbyte kring frågor som är relevanta för båda organisationerna.

Vi ställer om Sverige

ShiftSweden är ett innovationsprogram inom Impact Innovation, Sveriges innovationssatsning för 2030-talet, ett initiativ av Energimyndigheten, Formas och Vinnova.
ShiftSweden är plattformen där näringsliv, offentlig sektor, akademi och civilsamhälle möts för att utbyta kunskap och idéer, identifiera gemensamma utmaningar. Inom programmet utvecklar vi nya koncept och lösningar, bygger vidare på befintlig kunskap, forskning och innovation.
ShiftSweden ställer om Sverige, fossilfritt och resursmedvetet, till attraktiva och tillgängliga livsmiljöer för alla. Under 10 år gör vi 100 platser till spelplan för innovation och samverkan i mellanrummet mellan olika organisationer, olika kunskapsfält och olika geografi ska skalor.
Vi visar hur på 100 platser under 10 år.

ShiftSweden
impact innovation